

MUTATMÁNY.

HAZUCHA

„IVÁN“

czimű 5 felvonásos szomorujátékából.

HARMADIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENÉS. Színhely: fegyvertár Iván várában. Középen nagy asztal. — Éj. Zolt (egyedül besompolyog. A' tolvajkulccsal felnyitott ajtót ismét bezárja maga után.)

Ez a' magyar nép szörnyü ostoba!

Mi kincset, mennyi pénzt ígérgeték

A' várban a' szolgáknak, egyike

Sem lön urának árulója.

De semmi, győztem! Bármí súlyosan

És sok veszély közt végre feljutottam.

Itt lesz tehát ma éjjel a' gyűlés!

Jó, jó — de benne én is itt vagyok!

Ah édes, édes édes, a' boszú,

Százszorta édesb mint a' szerelem!

— De mint tegyem, hogy meg ne lássanak? —

Egy fegyveröltözetbe rejtezem! —

(Ezeket körültekinti.)

Te vas vitéz, légy bosszum' eszköze!

(Egyik fegyveröltözetet magára veszi 's a' teremben lévő vasemberek közt azon helyet foglalja el, honnan azt vevé, 's ott marad. *)

MÁSODIK JELENÉS. Bors és három barátja.

Bors. Ti jó barátim vagytok, hős urak!

Azért kívántam szólni véletek,

Mig a' gyűlésben össze nem jövünk.

Mondjátok el, mint állnak dolgaink?

Első úr. Készek követni pártodat sokan,

De hős Ivánét sokkal számosabban.

*) Jelen színmű iratott 1836ban, 's azok közt vala, mellyek a' magyar tudós társaságtól 1837ben (ez akkor „Párvia dal“ czím alatt) dícséretet nyertek. — Közöltetett folyó 1838dik esztendei aprilis' 5ikén az Athenaeum czimű folyóirat' 26dik számában egy „tördék Vörösmartinak Erdődi bán czimű szomorujátékából,“ mellyben ugyan ezen helyzet ismételtetik. — Historiában, krónikákban, életírásokban 'stb. gyakran talál a' drámaíró helyzeteket, mellyeket használni annál inkább siet, minthogy azok egyenesen az életből merítették, 's így — ha különben drámaiak — minden esetre nyereségkint tekinthetők. A' jelen helyzethez valami hasonlót azonban sehol nem olvastam, 's ez egészen saját gondolatom. — E' jegyzettel meg van felelve azoknak, kik a' két színműben a' két helyzet' egyformaságán netán megütköznének. Honnan vette Vörösmarti, kinek — mint akkori drámabírónak — kezein játékom keresztülment, a' maga művébe e' gondolatot, hozám nem tartozik. A' Szerző.

Melletted a' hon' alsó vármegyéi

Közül van egy pár. Itt van lajstroma

Mind annak, a' kik téged és Ivánt

Követni készek. (Egy csomó irást ad által.)

Másod. úr. Mint parancsolád,

Több hiveddel holtnak hirtelém őt.

'S miként reméltem, ugy tapasztalám,

Hogy ő utána népszerű te vagy,

'S ha ő nem él, te lészesz a' király.

Bors. És nem lehetne tőle hivedt

Elvonni szép szó által, azt hiszitek?

Első úr. A' mit tehattünk, mindent megtevünk.

'S lehet csudálni, máskor a' magyar

Ingóbb szívűnek mutatá magát;

Most szirt gyanánt erősen áll helyén.

Mint jó barátod, engedj szólanom, Bors.

Bár milly hevűlten lángolok te értted,

'S Ivánt gyűlölni van elég okom; —

De azt hiszem, ha most e' pártítás

Roszul ütend ki, mi vagyunk oka,

Kik megzavartuk a' közegyezeit.

Ivánt követni kész egész hazánk,

'S ő jól kiviná most a' szent ügyet

A' bányaváros mind az ő hive,

Holott ezektől ritka tünemény,

Hogy segedelmet kapjon a' haza.

Fáj látnom azt, hogy meg nem egyezünk,

'S vesztünkre! — Adja isten, ugy ne lenne!

Nincs a' világon szörnyebb szörnyeteg,

Mint pártításben ujra pártítás.

Bors. Kérlek, ne búsiits gyáva hireddel.

Nem kell nagy ügyben vért kimélni.

Első úr. Nagy tetteket vér nélkül végzeni —

Ez a' dicsőség!

Bors. Vér foly bármiként, —

Mert a' király sem hagyja könnyedén

El a' királyi trónt.

Első úr. Ha egyezünk,

Fegyverre kelni István rá nem ér.

Bors. Miért vesződünk hasztalan? Ti is

Tudjátok, hogy Ivánnak halnia kell.

Csak most azon kell lennetek, hogy a' hir

Gyors szárnyakon befussa a' hazát.

Har. úr. Ezt nagy csekélység végre hajtanunk.

Tapasztalásból szólhatok. Soha

Költött híreknél gyorsabb semmi sincs.

Gyalázd ma rúttnak a' dicső napot,
 'S estére tudják mind a' csillagok.
 Eger' vidékén jártam, 's a' mit én
 Hirül akartam vinni nékiek,
 Már ott beszéltek hir gyanánt nekem. —
 'S majd elfelejtém! Egy kolostorór
 Szépen könyörgött, hogy beszéljem el,
 Meghalt e, a' mint hirtelék, Iván.
 Természetes, hogy azt feleltem: igen;
 Mert szóla, nálok egy leányka van,
 Kit már e' hir halálra kínozott.
 Én látni vágytam a' szegény leányt,
 'S ki volt? Iván mátkája, Ilka volt!
 Majd megsajnáltam, ugy siránkozott,
 Mindegyre klastrom zenge ajkain,
 'S a' száz apáca, a' ki környezé,
 Vigasztalásul fátyolát ajánlá
 Szegény leánynak. — Ugy hiszem valóban,
 Ha eddig azt meg nem tudá, hogy e' hir
 Csak költemény, apáca lön belőle,
 Ugy sürgeték őt erre társai —
 'S mind ezt csupán vigasztalásaul!

Bors. Ez még Ivánra legnagyobb csapás lesz,
 Ha máskint elkerüli a' halált.

Más úr. Szegény leány! Nem pótol olvasód ki
 Egy csontos izmos férfiut soha!

Első ur (Borshoz).

Ha már Ivánnak halni kell, beszélj,
 Mikint tegyünk a' nagy gyűlés alatt?

Bors. Mint honfiszivű szóljon mindenik,
 A' hol buzogni kell, buzogjatok,
 És ugy mutassa mindenik magát,
 Mint a' ki mindent csak honért teszen,
 Így kell az embert elvakítani.
 De majd ha szó lesz új király felől,
 Mellettem, érttem szóljatok csupán.
 Mindenre hiven, jól figyeljetek,

A' mit tudunk, hasznunkra tudjuk azt.

Harm. ur. Már jönnek.

Másod. ur. Jönnek? —

Bors. Csöndesedjetek!

HARMADIK JELENÉS. Előbbiek, Pál, Ottmár, Páznámi, Rákosi, Vas, Tombor, és számos urakkal megletik a' terem. — Néma üdvözlét. — Később Iván.

Rákosi. Most hős urak! most már csak lelkesen.

Ma még tanácssal; nem sokára majd
 Tán karddal is munkára hí honunk.

Páznámi. Készek vagyunk mindenre!

Pál. Nem leszen

Fegyverre szükség, hogyha egyetértve
 Folytatjuk dolgainkat.

Tombor. Jó Iván!

Iván (föllép.) Isten hozott, vitézek!

Pál. Itt vagyunk,

Miként igértük, hű tanácsokat

Hordván szívünkben 's lelkesült erőt.

Iván. Ülünk le hősök! Állva tenni jó,

Gondolni ülve. (A' közepén álló nagy asztalnál mindnyája helyet fog. Iván közepén, szélről jobbra Bors és barátai — balra Pál és Ottmár.)

Pál. Most ránk hazánknak sorsa bízott!

Kérjük magunkra isten' szent malasztját,

Ki áldja szűnket bölcs tanácsival.

(Ledérel. Utána mindnyájan.)

Oh, nemzeteknek bölcs eszü vezére!

Kitől az áldás 's béke származik,

Rád bizva sorsát, jó nagy istenére,

Egy nemzet hozzád hön imádkozik.

Hallgasd a' porban esdő szíveket!

Oh veszni el ne hagyj egy nemzetet!

Kik tiszta szívvel összeesküvének

A' hon' javát elősegíteni,

Adj szent sugallást mindenik szívének,

Engedd malasztod' rajtok lengeni.

Hogy csak közös jót eszközöljenek!

Hogy minden önkényt eltérüljenek!

Ha rosra hajlik földi gyöngé elménk,

Ne engedj semmit végre hajtánunk.

Ha ros tanácsra jó gyanánt figyelünk,

Gátolj meg, oh — a' rosra hajtánunk,

Csak a' mi jó, csak a' mi szent, csak azt

Engedje tennünk a' vezérmalaszt! (Leül).

Mindnyájan. Amen! (Leülnek.)

Iván. (fölláll szónokilag.)

Bús honfi társak! — Rég tanácskozánk,

Mint mentsük e' vért izzadó hazát

A' dölyfös urnak, a' tyrán királynak

Minduntalan sulyosbuló kezétől.

Sajnálva látja minden, hogy hazánk

Számos had által elgyöngülve van.

Ó erre nem tekintve, untalan

Hiú hir által ösztönözve csak,

Szomszédainkkal egyre harcra kél —

Önkénynek így áldozza nemzetünket!

'S ha még is e' sok háború csekély
Hasznunkra válnék. Ám gyalázat és
Kár mindenikből a' következés!...

'S ben a' hazában mint van a' dolog?
Mint állnak ősi jó törvényeink?
Törvény? — Közöttünk ösmeretlen e' szó.
Gázolva vannak ősi jusaink —
Most kún az úr — szolgája a' magyar.
Jóságainkat egyre kún fiuk
Verik, rabolják, üldözik. Ha mer
Jogunk ügyében szólni a' magyar,
Nem érdemelt jutalma üldözés! —
Álmos kiüzve — Béla eltemetve —
'S egy jó reményünk a' ki volt, Saul,
Lekényszerítve klastromesküre,
Vagy kún gyiloktól tán megölve már.....

A' trónon ül hazánknak ostora,
Biborral elborítva vállalai,
Zsarnok kezében a' királyi pálcza.
Mellette fő hatalmat fattyu bír,
'S hazánkban ő lesz egykor a' király,
Ha nincs hatalmunk ezt meggátlani.
— Azért gyülenk most össze honfiak!
Hogy e' roszt kiírta, a' hazát
Megmentve bajtól, új királyt tegyünk,
Ki jusainkat tudja védeni.
Szabad hazában csak tyrán király'
Önző hatalmát türni nem szabad.
Tartózkodatlan szóljon mindenik, —
Kit legtöbb kíván, az legyen királyunk. (Leül.)

Bors. De jól vigyázzunk, hős urak! ne hogy
Egy zsarnokot lehányva a' királyi
Trónról, helyét más zsarnok ülje el.

Tombor (Borsra pillantva.)
Hogy így ne járjunk, gondunk lesz reá.
Pál. Azt vélem, egy fő cél felé talán
Különböző jó úton járhatunk.
Azért tanácsom ez, vitéz urak!
Fontolva járjunk, átható szemekkel
Nézzünk előre, nincsen e' egyéb mód,
Mellyel honunkon még javíthatunk?
Jobb kort erővel soh' sem alkotunk, —
Szelíden kell előidézni azt.

Páln. Szelíden? — így hát összetett kezekkel
Szenvedjük a' vad kény' csapásait?
Szelíden ott, hol durvaság parancsol,
Szelíden ott, hol dölyf uralkodik? —
Erőt erő nyomhat le, nem szelidség!

Iván. Ha újra mult vitákra érkezünk,
Miket napok' lefolyta óta már
Eldöntve véltem lenni köztetek;
Ugy mind örökké csak tanácskozás
Vontatja dolgainkat annyira,
Mig rajta kestünk, 's így nem kezdeni
Nem végezésnél hasznosabb vala.

A' mit kikezdénk, hajtsuk végre azt.
Tanácsom ez: haljon meg a' király!

Többen.

Ugy van!.... Haljon!... Haljon meg a' király!
Iván. Mi jót lehetne várni tőle még?
Itt vagy nekünk vagy a' királynak el
Kell veszni! — zsarnok 's honfi állanak
Szemközt egymással — — melyik veszzen el?

Többen.

A' zsarnok!.... István!.... veszzen a' király!
Bors egyik barátja.
Most már előre kell tekintenünk:
István után ki lesz magyar király?
Páln. Mind mult szavunknál maradunk. Király
Iván lesz!

Többen. Éljen hős Iván király!
Bors másik barátja.
Szabad hazában szólni nem tilos,
'S jobb tán előbb beszélni, mint utóbb.
Iván derek hős, honfi, jó magyar,
Tisztelve hallom mindenütt nevét.
De én királynak mást ohajtanék,
'S nem egy magyar tart vélem. A' király Bors!

Bors' egy pár hive.
Bors lesz királyunk..... Éljen Bors soká!

(Folytatása következik.)

DAL.

ROMVAY-TUL.

Hegyek mögött a' szép nap
Lealkonyul,
Bucszó csókitól a'
Bérez lángra gyul.

'S eltávoztán a' napnak,
A' föld busul,
És bánatába harmat'
Könyűje hull. —

Hazám! volt szép napod, de
Lealkonyult,
Leáldoztán szived mély
Keservre gyult:

'S napodnak mig kesergéd
Eltávoztát,
Kebléd' véres könyűár
Zajongta át:

Szép nap kel éjék után
A' föld felett —
'S lesz egy tán, melly letörli
Vér-könnyedet.

LITERATURAI VILÁG.

KUTHEN, KUN KIRÁLY.

Szomorú játék öt felvonásban.

Írta HORVÁTH CZYRILL.

(Vége.)

Illy megkívánató tulajdonság levén drámai 's általában minden költői műben a' világság, rec. annál nagyobb csudálkozással olvasá a' fenidézett 's számos egyéb illynemű helyeket. Mert hányadik olvasó fogja kitalálni, hogy Kuthen az idézett szavakban ezt vagy illyformát akara katonáinak mondani: „Volt, volt 'stb. .... menjetek tehát, 's viseljétek békén magatokat további parancsomig.“ Annál kevesbé tudná az értelmet egy otromba katona sejtteni.

Kuthent az egész darabban szenvedőleg látjuk állani 's cselekvés nélkül, mert azon utmutatások, beszédek, tanácsok, mentegetőzések, melyeket fához, Bélához, katonáihoz tart, nem tesznek cselekvőséget. 'S rec. véleménye szerint nem kissé mozdítja elő e' színmű többször megrótt homályosságát az, hogy látnia kell: milly forró buzgásban van Kuthen' lelke minduntalan, 's milly kevés vagy épen semmi tetteles eredménye van. — Mind ezekből az is következik még; hogy e' színmű a' szinpadon egészen éldelhetlenné válik, főkép e' mai korban, melyet az új franciaia iskola ugysis megrongála izlésében, 's melly még a' cselekvéssel sem igen elégszik meg, ha nem nagyon különös, szembeszökő és rendkívüli; — hogyan várjuk e' kortul már most azt, hogy csupa okoskodásokat, érzelenfestéseket, mellyek legtöbbször semmire nem vezetnek, nem figyelemmel és részvéttel, de csak türelemmel is végig hallgasson?

Mi a' karaktereket illeti, ezekre általában dicséret kell rec.-nek mondania. Kár, hogy — pedig a' mondottak miatt — ezeket sem lehe a' szerzőnek olly tisztán kifejtjenie, mint tán teremtő lelke előtt állottak. Kuthen szép és nagy lélek, mellyben az egykor lakott nagyra vágyást most az ész és okosság korlátozza 's olly célok felé vezérli, mellyek szerint dicsőséget nem külfényben, hanem belső lelki érdemekben keres. Szépen van háladatossága füstve Fels 's a' magyarok iránt, mellyet ezeknek semmi zúgolódási, amannak semmi gyanui nem kisebbithetnek. Fridrikben előre látjuk azon nagyra vágyásnak és kincssomjnak mindent feláldozó alacsony lelkét, ki nem sokára a' futtában vendöskép hozzá folyamodandó Bélát alávaló rablóként megfosztja. A' háborgó magyarokon a' színek nagyon összeolvadnak ugyan; de az utolsó emberig olly kitünőleg helyest, mint a' fő emberek van, nem kívánhatunk. Kitünök még e' részben Vialka, Badur, Fuchs, Vajk, a' fényhajászó Dersi. Mi a' nőket illeti, szép szelidség ömlik el Karoldán, a' hitének 's női köteletségének élő busongó hitvesen. Margit, Karolda' egykori dajkája, koptatott, 's egészen azon asszony, minőket lovag játékokban már szavával láttunk leföstve. — A' nyelv általában síma, kerekded sőt virágos; néhol homály van ugyan ezen is előntve; de ezt a' csakhamar következő szépségek azonnal feledtetik. Általában az egészet szép nyereségnél mondhatni olly a' s ó közönségünkre nézve; azonban rec. nem fojthatja elohajtasát: bár a' szerző ezentuli dolgozataiban több figyelmet

fordítana a' szinpadra is, mert ez a' hely, hol eredeti munkákra legfőbb szükségünk van. 'S minthogy jelen mű első kötetét teszi „Horváth Czirill' szín műveinek, ez ohajtt' teljesítését bizvást reményljük. — Mi a' munka' kulcsját illeti, azt dicséretesen említhetjük, 's a' kiadó Grün János-nak, kit literaturai vállalatokban itt először látunk föllépni, ajánlására szolgál. A' nyomtatás tiszta, csinos és hibátlan, 's az egész, nagy 12-ed rétbén, 158 lapra terjed.

BENDE.

HIR-KALÁSZOK

a z é l e t f ö l d é r ü l .

Nyitra nyárelő 28ikán 1838. Olly tájról jövőre, ki honunk' sikságain csak a' távol látkört képző, setét hegyekhez van szokva, kedves hatással bir azokhozi közeledés, midőn zemei előtt mind inkább tornyosulni, 's megható szépségeiket mindig jobban kifejldőni szemléli. Illy élvezetben részesült e' sorok' írója, midőn jun. 24-ikén Nyitára az ott tartandó megyei közgyűlésre sietett. Örömet nevelé: hogy a' mint a' szép helyen — ismeretes Zobor tövében — fekvő, megyei fővárosához közeledtem, az oda vivő országutat is annyira javultnak találám, hogy Komjáthtól két óra folyásig tartó darabja bár melly nyilvános honi utunkkal szembeszállhat. Az egész város' fekvése nem legutolsó, de a' felső város különösen fölséges kilátással dicsekszik. Mind a' kettőn mintegy uralkodik a' még teljes épségben fenálló, meredek sziklára helyezett vár; hajdan, őseink' telepedése előtt uralkodó hercegek' lakása, most a' megyebeli püspök' pompás laka. E' méltóság közel két hónappal előbb történt halála általános szomorúságot okozott. A' nyitrai közönség ugyanis neki köszönheti olly mulató hely' létezését, mellynek mása nem mindenhol van. Az említett méltóság átlátván, mennyire szükséges a' megye javát szivükön viselő 's több heteket szünteleni munkában itt töltő férfiaknak, kevés szabad óráikban az elszóródó: vára' tövében fekvő, 's szabatalan hozóttal benőtt szigetét kitisztítatá, ellátván ezt fürdőházzal, kellemes vendéglővel 's több részre oszló, kocsisásra alkalmas utakkal. — Szellemi előhaladását is tehetsége szerint előmozdítani akarván azon városnak mellyben egyházi pályáját kezdé, 's tudván mennyire szükséges milly üdvös hasznót ígér helybeli könyvnyomatót intézet: saját költségén halála előtt kevés napokkal önszerzette házában letelepíté; de halálával a' könyvnyomató jövendője sem biztos. A' n. m. megholtért tartandó gyászajátosság jul. 10-ken, végrendelete következtében csak ez egy napon, fog végbemenni, mellyre több főtiszt. káptalanok követei 's Bars és Nyitra gyékényes és számos küldöttségei igérkeztek. Ez alkalommal honunk' két nagy egyházi szónokát főtiszt. Szaniszló Ferencz, 's Farkas Imre kanonok urakat lesz szerencsénk hallani.

A' felebaráti szeretet szép tanujára, 's azon érzések mellyel nemzetiségünk' központja — a' két testvér fő város iránt n. Nyitra vmegye viseltetik, a' járásonkénti szabadajánlatokból gyűjtött 3000 p. p. for. haladó mennyiség. Ezenkívül a' megye buzgó K. K. és R. R. jun. 27-ikére tánc- mulatságot rendeltek, hogy így azon szép adakozási módot, melly által mulatva jól tehetni, megki-sértsek. A' mondott napra válogatott, de nem nagy számú közönség gyűlt össze.

D.